

МІСЦЕ ЗАСОБІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ ВЕТЕРИНАРНІЙ ФАРМАКОЛОГІЇ (ОГЛЯДОВА СТАТТЯ)

В. Кушнір

Одеський державний аграрний університет

У статті наведена сучасна інформація щодо використання засобів природного походження для виготовлення лікарських засобів та їх використання у комплексній терапії. Наведено основні приклади застосування даних лікарських засобів при лікуванні внутрішніх хвороб тварин. На основі аналізу літературних джерел встановлено, що використання засобів фітотерапії та комплексної антигомотоксичної терапії сприяє підвищенню ефективності лікування.

Ключові слова: *фітотерапія, комплексна антигомотоксична терапія, ветеринарна фармакологія.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день фармацевтична промисловість набула чималого розвитку. В арсеналі лікаря ветеринарної медицини з'явилося чимало засобів для боротьби з недугами. Але слід також мати на увазі, що сьогодні захворювання тварин зазнали значних змін, як за структурою, так і за тяжкістю. На перше місце виходять хронічні захворювання шкіри, органів травлення, видільної системи, найбільш часто зустрічаються хронічні порушення роботи нирок, печінки. Вченими встановлено, що при використанні засобів природного походження ефективність лікування зазначених захворювань значно збільшується [9]. Не менш важливими засоби природного походження є і для виробників продукції тваринного походження, адже препарати, які не містять хімічних складових, не завдають шкоди продукції тваринництва (зокрема м'ясу та молоку). Тому використання лікарських засобів природного походження є однією з вимог ведення органічного тваринництва [2].

Метою даної роботи є огляд літературних джерел та формулювання висновків щодо ефективності засобів природного походження.

Аналіз літературних джерел. На сьогоднішній день все частіше і частіше у тварин виникають алергічні реакції внаслідок вживання певних лікарських препаратів. До того ж змінюється захворюваність тварин та чутливість збудників до хвороб. Тому сьогодні все більше фармацевтичних корпорацій віддають перевагу засобам природного походження. Адже ці засоби з давніх давен рятували чимало життів. Одним з таких методів є фітотерапія. На сьогоднішній день встановлено, що хворі тварини інстинктивно знаходять певні рослини і лікуються ними від багатьох захворювань. Фітотерапія не є прерогативою людини, це невід'ємна частина про грами життєзабезпечення всього тваринного світу і, напевно, більш характерна саме для тварин, так як їх зв'язок з природою більш гармонійна і природна [9].

Вчені державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок Коцюмбас І.Я., Малик О.Г., Шкодяк Н.В., Сободиш О.Й. зазначають, що з огляду на складне екологічне становище в Україні, цілеспрямований пошук природних біологічно активних субстанцій з доступної екологічно безпечної рослинної сировини є актуальною проблемою. Особливої уваги заслуговують дослідження щодо розробки фітопрепаратів з хвойних рослин, діючими речовинами яких є, передовсім, зелені пігменти і флавоноїди [6].

Вчені Козирь В.С., Філіпов Ю.О., Антоненко П.П. досліджували вплив фітопрепаратів на відтворну функцію корів і збереженість телят. В результаті проведених досліджень було встановлено, що використання фітопрепаратів «Фітохол», «Фітопанк» і «Гастроцид» сухостійним коровам за 30 днів до отелення сприяє нормальному перебігу родів, своєчасному відділенню посліду та інволюції матки і повному збереженню новонароджених телят [5].

Дахно Ю.І. зазначає, що використання лікарських рослин у ветеринарній медицині є перспективним направленням так як лікарські форми – дусти, настої, відвари, екстракти, емульсії, мазі забезпечують якпрофілактичну так і лікувальну дію. Досить важливим є те, що ці лікарські засоби можна застосовувати досить привалий час (від 2 - 3 місяців до 1 року) без негативного впливу на організм тварин, чого не можна сказати про синтетичні препарати. Фітопрепарати, крім

проти паразитарної виконують ще й загальнозміцнюючу, тонізуючу дію. Їх призначають, наприклад, післядегельмінтизації з метою нормалізації роботи шлунково-кишкового тракту, підвищення імунітету, відновлення дефіциту вітамінів та мікроелементів [3].

Андрусів І.В. зазначив, що фітопрепарати можуть використовуватись у ветеринарній медицині як імуностимулятори та імунокоректори. За допомогою зазначених препаратів можна отримати екологічно чисту продукцію тваринного походження. Фітопрепаратам властивий широкий спектр фармакологічної дії. Фітопрепарати можна застосовувати з синтетичними лікарськими речовинами та вакцинами [1].

Слід також зазначити, що в багатьох випадках поєднання фітотерапії та синтетичних лікарських засобів підвищує ефективність терапії. Так, багато рослин (малина, череда, шавлія, ромашка, деревій і ін.) Підсилюють терапевтичну дію нитрофуранів при лікуванні пієлонефритів. Можливо швидко отримати клінічний ефект навіть без антибіотиків при розумному використанні фітотерапевтичних засобів. При такій суміщеній терапії раніше не діючі препарати набувають ефективність. Це спостерігається не тільки з нитрофуранами і антибіотиками. Це і кардіотоніки, діуретики, актіконвульсанти, антидоти. Припускають, що механізми їх дії пов'язані з відновленням чутливості організму і стимулюванням його резервів, які не використовуються, а може, навіть і придушуються хіміотерапевтичними засобами [1,12].

Іншим фармакологічним напрямком, в якому використовуються засоби природнього походження є гомеопатія та її різновид – комплексна антигомтоксична терапія. Гомеопатія – це патогенетична терапія, яка використовує слабкі подразники, що володіють тропізмом до уражених патологічним процесом тканин і нормалізують їх функціональний стан.

Антигомтоксичні препарати мають ряд переваг, завдяки яким їх можна рекомендувати для широкого застосування у практиці ветеринарної медицини. Вони включають такі положення:

- відповідність концепції гомотоксикології й сучасних наукових понять про патогенез різних патологічних станів, що дає підстави органічно включати антигомтоксичні препарати у систему сучасних методів лікування;

- механізми дії антигомтоксичних препаратів (регуляція, ініціація, дезінтоксикація) вигідно вирізняються від дії традиційних засобів;

- чіткий алгоритм складання схем терапії, що базується на аналізі фаз гомотоксикозу і закономірностях прогресивної й регресивної вікаріації (будь-яке поліпшення чи погіршення перебігу захворювання), дає змогу лікареві призначити об'єктивний препарат для лікування;

- цілісний підхід під час лікування пацієнта реалізує на практиці за принципом "лікувати не хворобу, а хворого";

- призначення антигомтоксичних препаратів проводиться за відповідними клінічними показниками, добре поєднується з іншими методами лікування;

- не спричиняють «перевантаження» органів дезінтоксикації та екскреції (лімфи, нирок, печінки та ін.), не потребують додаткових енерговитрат організму; дають змогу уникнути призначення великої кількості традиційних лікарських засобів, необхідних для усунення різних симптомів.

Фармакологічна дія антигомтоксичних препаратів проявляється на активності клітинних ферментів і коферментів до окремих органних і тканинних структур. Це дає змогу їх використання за відповідними показниками за різних патологічних станів. Різноманіття субстанцій, що входять до складу комплексних препаратів, проявляють різнобічну фармакологічну дію, тому що вони впливають на різні системи та підсистеми великої захисної функції організму.

На початку лікування тварин згаданими вище лікарськими засобами призначають монопрепарати, каталізатори і спеціальні препарати. Відзначимо, що лікарські форми Injeel-forte застосовують пацієнтам під час гострого і хронічного перебігу захворювання.

Гомеопатизовані традиційні препарати (Cortison-Injeel) – застосовуються для лікування тварин із наслідками хіміотерапії – принцип ізопатії. Лікарський препарат, що спричинив ураження організму, вводять у високій потенції як протидіючий засіб (ізотерапевтичний принцип).

Гомеопатизовані традиційні препарати застосовуються відповідно до принципів подібності. За цих умов згаданих вище засіб активізує резервні захисні механізми організму.

Каталізатори (Ubichinon-compositum), у тому числі каталізатори циклу цитринової кислоти, беруть участь у процесах клітинного дихання та окиснювально-відновних реакціях і інших ферментних перетворень, за яких вони діють каталізуюче.

Більшість захворювань фази імпрегнації починається із порушення внутрішньоклітинного дихання та ураження клітинних мембран [13,14]. За таких умов фармакологічна дія каталізаторів компенсує функціональні розлади і порушення клітинного дихання. На початкових стадіях розвитку патологічних процесів застосовують Injeel-форму, тому що форма Injeel-Moİe може спричинити занадто сильні відповідні реакції.

Нозоди (Sinusitis-Nosode-Injeel). Якщо організм уражається токсинами, що надходять із зовнішнього середовища, застосовують нозоди – це препарати, які виготовлені із патологічно змінених органів або тканин тварини чи людини, або продукти обміну речовин, які не є токсичними [10].

Антигомтоксична терапія – це холистична концепція лікування, що базується на принципах гомотоксикології. Виходячи з принципів дії на організм, вона відноситься до регуляційної терапії. Основними цілями антигомтоксичної терапії є:

- Дезінтоксикація систем органів (ліквідація гомотоксикозу)
- Регенерація систем органів
- Усунення порушених процесів саморегуляції, самовідновлення і самовилікування (відновлення гомеостазу)

- Профілактика захворювань.

До основних переваг антигомтоксичної терапії відносяться:

- відповідність концепції гомотоксикології і сучасних наукових уявлень про патогенез багатьох патологічних станів, що дозволяє органічно включити антигомтоксичні препарати до системи існуючих методів лікування;

- механізми дії антигомтоксичних препаратів (регуляція, ініціація, детоксикація) вигідно відрізняються від дії традиційних засобів;

- чіткий алгоритм складання схеми терапії, що базується на аналізі фаз гомотоксикозу та закономірностях прогресивної і регресивної вікаріації, що дозволяє лікарю грамотно підібрати лікування;

- цілісний підхід під час лікування пацієнта реалізує на практиці принцип “лікувати не хворобу, а хворого”;

- призначення антигомтоксичних препаратів відбувається за клінічними ознаками та робить необов'язковим детальне вивчення гомеопатії;

- добре поєднується з іншими методами лікування;

- не спричиняє “перевантаження” органів детоксикації та екскреції (лімфи, нирок, печінки та ін.);

- не потребує додаткових енергозатрат організму;

- дозволяє уникнути поліпрагмазії (призначення великої кількості традиційних лікарських засобів, необхідних для усунення різних симптомів)

У ветеринарній медицині дослідження щодо застосування антигомтоксичних препаратів тваринам проводились при лікуванні акушерсько-гінекологічних, хірургічних та внутрішніх захворювань [7,8,10,11]. За даними А. Саніна із співавторами, гомеопатичні препарати можуть бути рекомендовані для лікування захворювань респіраторного тракту в собак: хронічного бронхіту (Траумель, Ехінацея композитум, Мукоза композитум), пневмонії (Енгістол, Траумель, Фосфор-Гомаккорд, Коензим Композитум), трахеїту (Ехінацея і Мукоза композитум) [10]. Дослідження щодо застосування антигомтоксичних препаратів поросяткам і телятам за катаральної бронхопневмонії, поросяткам за катарального гастроентериту проведені Ю.О. Чубовим [13,14]. Його учень Найдіч О.В. в своїх наукових розробках довела ефективність комплексної регіональної лімфотропної антигомтоксичної терапії телят, хворих на катаральну бронхопневмонію [8].

Висновки. Лікарські засоби природнього походження мають велике значення в сучасній ветеринарній фармакології. Використання фітопрепаратів та комплексних антигомтоксичних препаратів при лікуванні хворих тварин сприяють підвищенню ефективності лікування та зниженню побічних ефектів.

Список використаних джерел

1. Андрусів Н.І. Можливе використання фітопрепаратів для корекції імунного стану тварин чи птиці. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Роль науки у вирішенні актуальних проблем сучасної ветеринарної медицини». Полтава, 17-18 лютого 2015р. С. 25 – 28.
2. Білик Р.І., Ткачук С.А. Вимоги до ветеринарного обслуговування органічних молочних господарств. Ветеринарна медицина України. 2015. №3 (229). С 29 – 33.
3. Дахно Ю.І. Протипаразитарна дія рослин та використання їх у ветеринарній медицині. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Ветеринарна медицина». 2013. Випуск 2 (32). С. 125 – 128.
4. Іванченко Н.Ю., Якимчук О.М. Вплив ренопротектора Ренальцин та комплексних гомеопатичних препаратів (солідаго, убіхінон, коензим) на біохімічні показники крові котів із синдромом хронічної ниркової недостатності. Мир ветеринарії. 2012. № 6. С. 10–13.
5. Козирь В.С., Філіпов Ю.О., Антоненко П.П. Вплив фітопрепаратів на відтворну функцію корів і збереження телят. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво». 2014. Випуск 7 (26). С. 147 – 149.
6. Коцюмбас І.Я., Малик О.Г., Шкодяк Н.В., Сободош О.Й. Сучасний стан і перспективи застосування препаратів із рослин родини хвойних у ветеринарній практиці. Науково-технічний бюлетень державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і інституту біології тварин. 2012. Випуск 13. № 3/4. С. 428 – 436.
7. Курятова Е.В., Пашин М.А., Сайгираев А.М. Применение препарата "Малавит" в комплексной терапии при острых расстройствах пищеварения поросят. Вестн. Бурят. гос. с.-х. акад. им. В. Р. Филиппова. 2009. № 4. С. 12–16.
8. Найдіч О.В. Фармакологічна дія ехінацеї композитум і коензиму композитум на організм інтактних та хворих на катаральну бронхопневмонію телят: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук 16.00.04. Львів, 2008. 20 с.
9. Пуль-Лузан В.В., Ярних Т.Г. Застосування лікарських рослин у ветеринарії. III international scientific and practical conference «Fundamental and applied research in the modern world». 21-23 October 2020. P. 530 – 535.
10. Санін А., Липин А., Зинченко Е. Ветеринарный справочник традиционных и нетрадиционных методов лечения собак. М.: ЗАО Центрполиграф, 2007. 595 с.
11. Татаева С.С., Оробец В.А., Славецкая М.Б. Лечение гепатитов у собак с применением гомеопатии. Труды Кубанского государственного аграрного университета. Серия: Ветеринарные науки. 2009. № 1, ч. 2. С. 136.
12. Туманов В.А., Поканевич В.В., Гарник Т.П., Фролов В.М., Пересадін М.О. Фітотерапія: сучасні тенденції до використання в лікарській практиці та перспективи подальшого розвитку (огляд літератури та результати власних досліджень). Фітотерапія. 2010. № 1. С. 4-11.
13. Чубов Ю.А. Биологическая терапия в ветеринарной медицине. Биологическая терапия. 2000. №1. Baden-Baden, Germany. С. 51–54.
14. Чубов Ю.А. Экспериментальное обоснование применения антигомотоксических препаратов при катаральной бронхопневмонии поросят. Автореф. дисер. на соиск. научной степени доктора вет. наук 16.00.01. Санкт-Петербург, 2002. 44 с.

МЕСТО СРЕДСТВ ПРИРОДНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ВЕТЕРИНАРНОЙ ФАРМАКОЛОГИИ (ОБЗОРНАЯ СТАТЬЯ)

Кушнір В.Ю.

В статтє приведена сoвременная информация об использовании средств природного происхождения для изготовления лекарственных средств и их использования в комплексной терапии. Приведены основные примеры применения данных лекарственных средств при лечении внутренних болезней животных. На основании анализа литературных источников установлено, что использование средств фитотерапии и комплексной антигомотоксической терапии способствует повышению эффективности лечения.

Ключевые слова: *фитотерапия, комплексная антигомотоксическая терапия, ветеринарная фармакология.*

**THE PLACE OF MEANS OF NATURAL ORIGIN IN MODERN VETERINARY
PHARMACOLOGY (REVIEW ARTICLE)**

Kushnir V. Yu.

The article provides up-to-date information on the use of natural products for the manufacture of preparation and their use in complex therapy. The main examples of the use of these preparations in the treatment of internal diseases of animals are given. Based on the analysis of literature sources, it is established that the use of phytotherapy and complex antihomotoxic therapy increases the effectiveness of treatment.

Keywords: *phytotherapy, complex antihomotoxic therapy, veterinary pharmacology.*